

STRUKTURÁLNÍ POLITIKA EU: PROGRAMOVÉ OBDOBÍ 2000–2006 V ČESKÉ REPUBLICE

Lucie Staroňová

Období 2000–2006 bylo pro Českou republiku z pohledu strukturální politiky zásadní. Nejprve byla zahájena fáze příprav na řádné čerpání. Jako kandidátský stát EU užívala ČR prostředky z předvstupních programů SAPARD, Phare a ISPA. V období vstupu (1. května 2004) začalo čerpání ze strukturálních fondů (dále jen SF) a Fondu soudržnosti (dále jen FS) v cílech a iniciativách určených pro členské země, byť s jistým omezením. Dle předem nastavených „pravidel hry“ uvedených na evropské úrovni v nařízeních (např. Nařízení Rady ES č. 1260/1999, o obecných ustanoveních o strukturálních fondech) a na národní úrovni (např. Národní rozvojový plán, jednotlivé operační programy, Jednotný programový dokument pro Cíl 2 – dále jen JPD 2; Jednotný programový dokument pro Cíl 3 – dále jen JPD 3) získala ČR možnost využít až 2630,5 mil. EUR z prostředků SF a FS.

Politika Hospodářské a sociální soudržnosti je zakotvena v XVII. hlavě Amsterdamské smlouvy, kde se uvádí: „Na podporu svého celkového harmonického rozvoje Společenství rozvíjí a sleduje činnosti vedoucí k posilování své hospodářské a sociální soudržnosti. Společenství usiluje zejména o snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů a zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů nebo ostrovů, včetně venkovských oblastí.“ Ke snižování rozdílů mezi úrovněmi rozvoje regionů má EU nástroje v podobě SF a FS.

Ze SF má možnost čerpat každý členský stát. Jinak je tomu u **Fondu soudržnosti**, který je určen pouze pro území celých členských států, jejichž HDP na obyvatele je nižší než 90% průměru HDP/obyv. celé EU. ČR se tak zařadila společně se všemi devíti nově přistupujícími státy (nyní jejich řady rozšířilo i Bulharsko a Rumunsko) ke státům, jež FS užívají. A proč Fond soudržnosti není jedním ze strukturálních fondů? Zaměření na území celého členského státu, na velké projekty v oblastech životního prostředí a infrastruktury v minimální hodnotě 10 mil. EUR a systém programování – schvalování projektů, odlišuje FS od SF. V období 2000–2003 zde byl nástroj předvstupní pomoci, který byl „cvičným materiálem“ pro FS – ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-accession¹⁾). ČR měla k dispozici 292 mil. EUR, za něž zrealizovala 30 projektů do stejných oblastí zájmu, na které se zaměřuje i FS. V období 2004–2006 byla pro Českou republiku určena částka 945 mil. EUR, tj. více než trojnásobek prostředků předvstupní pomoci. Výše podpory z FS je určena více ukazateli, základem je ale míra ziskovosti daného projektu, přičemž maximum je 85% z uvažovaných nákladů.

Pokud se podíváme na konkrétní realizované projekty, nalezneme zde dva základní okruhy: životní prostředí a dopravní infrastrukturu. Za oblast ŽP je to například projekt „Břeclavsko, rekonstrukce a výstavba vodohospodářské infrastruktury v povodí řeky Dyje“ (realizace projektu

06/2006 – 12/2008) s celkovými náklady 47,3 mil. EUR (37,4 mil. EUR tvoří podpora z FS), který řeší rekonstrukci a výstavbu stokových sítí a čističek odpadních vod v devíti aglomeracích okresu Břeclav.

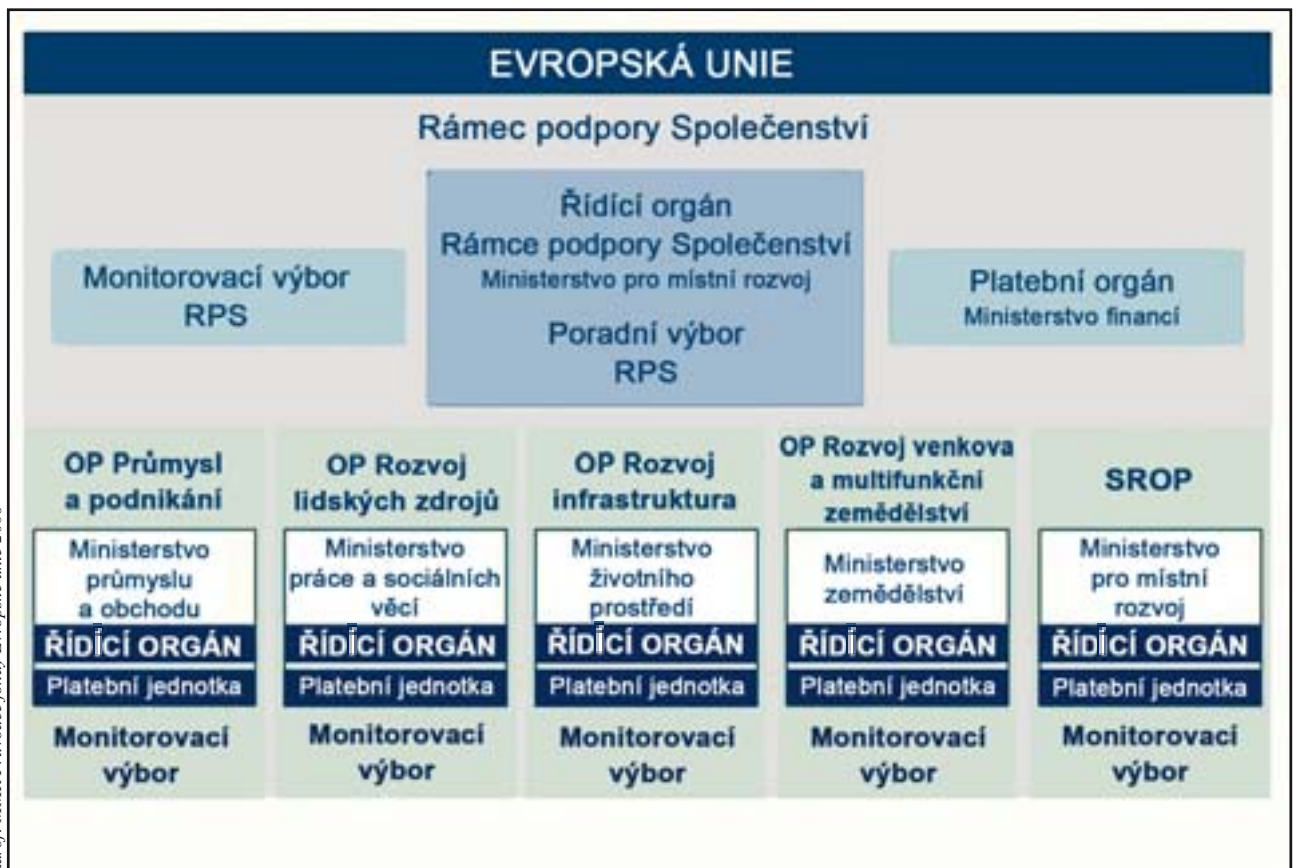

Obr. 1: Projekt Břeclavsko

V oblasti silniční dopravní infrastruktury je typickým projektem „Dálnice D1, úsek 0134.3 Kroměříž východ – Kroměříž západ“ (realizace 02/2005 – 09/2008) s podporou z FS ve výši 39,1 mil. EUR určenou na obchvat města Kroměříž v délce 3 km, jehož součástí je i 7 mostů a protihlukové stěny. Dále jsou zde projekty železniční dopravní infrastruktury a zcela specifické projekty technické pomoci, z nichž je spolufinancován mechanismus řízení projektů FS včetně propagace a publicity.

Z prostředků čtyř SF byly v období 2000–2006 financovány tři cíle, čtyři iniciativy a další speciální programy.

1) Nástroj předvstupních strukturálních politik.

Obr. 2: Implementační struktura v ČR

Cíl 1

Česko čerpalo z **Cíle 1** „Podpora rozvoje a strukturálních změn v zaostávajících regionech“ peníze na tyto vyjednané sektorové operační programy (dále jen OP):

- **OP Průmysl a podnikání** má dvě hlavní priority: (a) rozvoj podnikatelského prostředí a (b) rozvoj konkurenceschopnosti podniků. Z nich se dále odvíjejí jednotlivá opatření, na něž jsou vyhlašovány výzvy. Finanční alokace (v mil. EUR): 260,8 (EU) + 87,0 (ČR) = 347,8 (celkem).
- **OP Infrastruktura** se skládá ze tří priorit: (a) modernizace a rozvoj dopravní infrastruktury celostátního významu; (b) snížení negativních důsledků dopravy na ŽP; (c) zlepšování environmentální infrastruktury. Finanční alokace (v mil. EUR): 246,4 (EU) + 88,3 (ČR) = 334,7.
- **OP Rozvoj lidských zdrojů** se zaměřuje na čtyři prioritní cíle: (a) aktivní politiku zaměstnanosti; (b) sociální integraci a rovnost příležitostí; (c) rozvoj celoživotního učení; (d) adaptabilitu a podnikání. Finanční alokace (v mil. EUR): 318,8 (EU) + 103,6 (ČR) = 422,4.
- **OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství** obsahuje dvě prioritní oblasti: (a) zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesní hospodářství; (b) rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělávání. Finanční alokace (v mil. EUR): 173,9 (EU) + 76,8 (ČR) = 250,7.

Součástí Cíle 1 je také jeden regionálně zaměřený OP:

- **Společný regionální operační program.** Specifikem tohoto programu je jeho zaměření především na aktivity spadající dle české legislativy do působnosti obcí a krajů, na rozdíl od výše uvedených OP. Program má čtyři priority: (a) regionální podpora podnikání; (b) regionální rozvoj infrastruktury (příklad realizovaného projektu: „Internetizace libereckých knihoven“ – podpořeno částkou 5,4 mil. Kč z EU – vedl k vytvoření sítě veřejných knihoven a vzniku více než 140 informačních míst s připojením k internetu); (c) rozvoj lidských zdrojů v regionech (příklad realizovaného projektu: „Vzdělávací centrum zaměřené na rovnost mužů a žen v Liberci“ – od prosince 2005 bylo zrekonstruováno a vybaveno podkroví gymnázia, v němž od února 2006 probíhá vzdělávání a poradenská činnost pro ženy po skončené mateřské dovolené – EU přispěla částkou 7,3 mil. Kč); (d) rozvoj cestovního ruchu (příklad realizovaného projektu: „Městské golfové hřiště Brno Jinačovice“, zde vzniklo s podporou 51 mil. Kč od EU osmnácti jamkové golfové hřiště vč. tréninkové plochy, hotel s kapacitou 100 lůžek a restaurace). Finanční alokace (v mil. EUR): 454,3 (EU) + 144,7 (ČR) = 599.

Ref. číslo EK	Název opatření (projektu)	Celkem uznatelné náklady (€)	Spolufinancování z ISPA/FS (€)	Spolufinancováno z ISPA/FS – podíl z uzn. n.
ISPA				
2000/CZ/16/P/PT/002	Optimalizace úseku železnice Ústí n. Orlicí–Česká Třebová	25 740 144	12 870 072	50 %
2000/CZ/16/P/PT/003	Modernizace R48 – Frýdek-Místek–Dobrá	33 986 128	20 391 677	60 %
2000/CZ/16/P/PT/006	Modernizace úseku železnice Záboreň–Přelouč	55 633 356	27 816 678	50 %
2000/CZ/16/P/PT/001	Obchvat Běloutina (na R48)	28 528 535	17 117 121	60 %
2001/CZ/16/P/PT/012	Rychl. silnice R48 – fáze 1: Dobrá–Tošanovice	32 996 127	19 797 676	60 %
2001/CZ/16/P/PT/009	D8 Praha–Drážďany – úsek Trmice–hranice ČR/SRN	104 000 000	52 000 000	50 %
2002/CZ/16/P/PT/015	Pilotní projekt ETCS / ERMTS na úseku Poříčany–Kolín	9 800 000	7 350 000	75 %
2002/CZ/16/P/PT/013	Modernizace úseku železnice Zábřeh na Moravě–Krasikov	121 299 690	72 779 814	60 %
2002/CZ/16/P/PM/001	Náprava škod na infrastruktuře v dopravě a ŽP způsobených povodní v srpnu 2002	35 294 118	30 000 000	85 %
2001/CZ/16/P/PE/009	Ochrana vod v povodí řeky Dyje	43 696 979	29 713 946	68 %
2002/CZ/16/P/PE/012	Čistá Bečva	38 337 016	26 835 911	70 %
2003/CZ/16/P/PE/017	Rekonstrukce kanalizace města Znojma	23 247 800	16 273 460	70 %
2002/CZ/16/P/PE/013	Zajištění standardu pro dodávku vody pro jižní Čechy (JVS)	5 194 603	3 636 222	70 %
2000/CZ/16/P/PE/001	Rozšíření kanalizačního systému v Ostravě	24 547 427	16 446 776	67 %
2000/CZ/16/P/PE/002	Kanalizační systém v Brně	28 319 640	17 841 373	63 %
2001/CZ/16/P/PE/004	Rekonstrukce systému pitné vody, výstavba kanalizace, rekonstrukce zpracování (odpadních) vod v regionu Podkrušnohoří	19 800 500	12 870 325	65 %
2001/CZ/16/P/PE/005	Modernizace ČOV a kanalizace v Jihlavě	14 181 223	9 217 795	65 %
2001/CZ/16/P/PE/008	Modernizace kanalizace v Olomouci	14 462 000	10 123 400	70 %
2002/CZ/16/P/PE/010	Zpracování odpadních vod a dodávka pitné vody na Jesenicku	15 242 000	9 145 200	60 %
2003/CZ/16/P/PE/016	Systém zpracování odpadů v regionu Brna	69 625 000	47 345 000	68 %
2000/CZ/16/P/PE/003	ČHMÚ – Monitoring a zhodnocení hydrosféry dle EK směrnic	16 856 600	12 642 450	75 %
2002/CZ/16/P/PE/014	Kanalizace Žďár nad Sázavou	7 801 506	5 461 054	70 %
2000/CZ/16/P/PA/001	Tech.pomoc při přípravě dopravních projektů v ČR	625 000	625 000	100 %
2000/CZ/P/PA/002	Tech. pomoc při přípravě projektů v sektoru ŽP	380 000	285 000	75 %
2001/CZ/16/P/PA/003	Pomoc Ministerstvu dopravy v řízení a implementaci projektů ISPA	200 000	200 000	100 %
2001/CZ/16/P/PA/004	Zhodnocení kapacity Národního fondu a implementačních agentur ISPA pro realizaci projektů v systému rozšířené decentralizace (EDIS)	763 940	763 940	100 %
2003/CZ/16/P/PA/005	TA – management CF environment	2 250 000	1 687 500	75 %
CELKEM		772 809 332	481 237 390	62 %
Projekty Fondu soudržnosti v ČR				
2004/CZ/16/C/PT/001	Rychl. silnice R48 – fáze 2: Tošanovice–Žukov	48 766 000	37 062 160	76 %

2004/CZ/16/C/PT/004	Dálnice D1 – úsek 0134.3 Kroměříž východ–Kroměříž západ	120 268 903	74 566 720	62 %
2004/CZ/16/C/PT/005	Obchvat Prahy, úsek 514 Lahovice–Slivenec	258 501 000	77 550 300	30 %
2004/CZ/16/C/PT/002	Modernizace traťového úseku Červenka–Zábřeh na Moravě	133 531 000	100 148 250	75 %
2005/CZ/16/C/PT/001	Optimalizace železniční trati Plzeň–Stříbro	130 207 592	79 426 631	61 %
2004/CZ/16/C/PE/003	Doplnění vodohospodářské infrastruktury města Plzně	52 120 000	39 090 000	75 %
2004/CZ/16/C/PE/002	Modernizace ČOV Příbram	7 150 400	5 076 784	71 %
2004/CZ/16/C/PE/001	Rozšíření kanalizace v Karviné	22 062 000	17 649 600	80 %
2004/CZ/16/C/PE/007	Klatovy – čisté město	11 493 290	8 045 303	70 %
2004/CZ/16/C/PE/008	Revitalizace dolní Berounky (aglomerace Beroun – rozšíření kanalizace)	12 379 460	8 046 649	65 %
2004/CZ/16/C/PE/004	Rekonstrukce úpravny vod, rekonstrukce a dostavba kanalizací, rekonstrukce čistírny odpadních vod v povodí Lužické Nisy (tzv. SVS 2)	28 797 000	20 733 840	72 %
2004/CZ/16/C/PE/017	Olomouc Sewerage System – II.	34 842 000	25 086 240	72 %
2004/CZ/16/C/PE/015	Odkanalizování a čištění odpadních vod v povodí řeky Radbuzy	24 161 000	18 120 750	75 %
2004/CZ/16/C/PE/014	Zlepšení kvality vod horního povodí řeky Moravy I	20 831 000	15 623 250	75 %
2004/CZ/16/C/PE/016	Břeclavsko – rekonstrukce a výstavba vodohospodářské infrastruktury v povodí řeky Dyje	47 279 000	37 350 410	79 %
2004/CZ/16/C/PE/005	Regionální vodohospodářský projekt Karlovy Vary	9 402 164	6 863 580	73 %
2005/CZ/16/C/PE/001	Střední Pomoraví/Hodonínsko	23 963 300	17 732 842	74 %
2005/CZ/16/C/PE/002	Šlapanicko–Čistá Říčka a Rakovec	20 078 728	15 862 195	79 %
2005/CZ/16/C/PE/004	Novostavba veřejné splaškové kanalizace a objektu ČOV v Kravařích odpadních vod pro Evropu	14 972 183	11 977 746	80 %
2005/CZ/16/C/PE/006	Labe–Loučná	20 179 990	12 511 594	62 %
2005/CZ/16/C/PE/008	Zajištění kvality pitné vody ve vodárenské soustavě jihozápadní Moravy – region Třebíčsko	13 998 476	9 658 948	69 %
2005/CZ/16/C/PE/014	Rekonstrukce a výstavba vodohospodářské infrastruktury v okrese Vyškov	19 424 683	12 820 291	66 %
2005/CZ/16/C/PE/016	Zlepšení kvality vod v oblasti soutoku Moravy a Bečvy	12 373 281	7 547 701	61 %
2005/CZ/16/C/PE/010	Mladoboleslavsko – čištění a odkanalizování odpadních vod	19 225 943	12 304 604	64 %
2005/CZ/16/C/PE/020	Čistá horní Úpa	16 359 831	10 633 890	65 %
2005/CZ/16/C/PE/011	Revitalizace povodí Olše v ČR	36 067 182	26 329 043	73 %
2005/CZ/16/C/PE/012	Náprava kanalizační soustavy aglomerace Tábořsko v ČR	14 245 840	7 692 753	54 %
2005/CZ/16/C/PE/022	Čisté horní Labe	14 726 131	10 897 337	74 %
2005/CZ/16/C/PE/003	Rekonstrukce stávajících a výstavba nových stok a zajištění množství a jakosti pitné vody v regionu Jihlavsko v ČR	15 006 002	10 054 021	67 %
2005/CZ/16/C/PE/021	Cidlina	16 620 923	11 136 018	67 %
2004/CZ/16/C/PA/001	Technická asistence pro Řídicí orgán FS	1 620 334	1 377 284	85 %
CELKEM		1 220 654 636	748 976 734	61 %

Zdroj: MMR

Souhrnný přehled projektů financovaných z programu ISPA a z Fondu soudržnosti v ČR v letech 2000–2005

Cíl 2

Cíl 2 „Podpora ekonomické a sociální konverze strukturálně postižených oblastí“ mohou v rámci ČR využít pouze oblasti na území hl. města Prahy (prostředky Cíle 2 a 3 jsou územně vymezeny regiony jež nečerpají z Cíle 1). Zde jsou dvě prioritní oblasti: (a) revitalizace a rozvoj městského prostředí (příklady realizovaných projektů: Výtahy ve stanici metra Florenc B – bezbariérové zpřístupnění – příspěvek EU 29,8 mil. Kč, Regenerace parku na nábřeží Ludvíka Svobody – příspěvek EU 15,7 mil. Kč); (b) vytváření podmínek budoucí prosperity vybraného území (příklady realizovaných projektů: Internet pro podnikání na Praze 9 – příspěvek EU 5,9 mil. Kč), Modernizace restauračního vybavení v klubu Rock Café – 0,6 mil. Kč).

Finanční alokace (v mil. EUR): 71,3 (EU) + 71,3 (ČR) = 142,6.

Cíl 3

Cíl 3 „Rozvoj lidských zdrojů“ zajišťuje podporu pro celé území hlavního města. Skládá se ze čtyř hlavních priorit: (a) aktivní politika zaměstnanosti; (b) sociální integrace a rovnost příležitostí; (c) rozvoj celoživotního učení; (d) adaptabilita a podnikání. Z výše uvedených prioritních oblastí je zřejmé, že je tento program spolufinancován z prostředků Evropského sociálního fondu a je tedy zaměřen obdobně jako OP Rozvoj lidských zdrojů.

Finanční alokace (v mil. EUR): 58,6 (EU) + 58,6 (ČR) = 117,2; i zde je poměr financování 50:50 evropské a české prostředky jako u JPD 2.

Iniciativy

Další možností čerpání z evropských zdrojů jsou iniciativy Společenství, z nichž ČR měla možnost čerpat pouze z následujících:

- **Interreg III.** Skládá se ze tří částí: část A se týká přeshraniční spolupráce – v ČR se realizují programy dle jednotlivých hranic – Polsko, Slovensko, Rakousko, Německo-Bavorsko, Německo-Sasko; část B je zaměřena na nadnárodní spolupráci mezi ústředními, regionálními a místními orgány; část C podporuje meziregionální spolupráci, zejména výměnu zkušeností mezi nesusousedními regiony. Jedná se o projekty podporující harmonické a vyvážené regionální plánování a rozvoj celého území EU (celkové prostředky: 68,7 mil. EUR).
- **EQUAL.** Nástroj pro řešení diskriminací a nerovností v oblasti trhu práce (celkové prostředky: 32,8 mil. EUR).

Další iniciativy URBAN a LEADER+ v ČR nefungovaly jako samostatný finanční zdroj, aktivity tohoto typu byly začleněny v rámci jiných OP.

Čerpání alokovaných prostředků versus vrácení do rozpočtu EU

Následné hodnocení tohoto programového období 2000–2006 bude možné kompletně provést pro SF až po roce 2008, a to s ohledem na *pravidlo n+2*²⁾, které stanovuje podmínku pro vrácení peněz do unijního rozpočtu, pokud nebude finanční závazek členského státu přijatý vůči EK splněn do konce druhého roku po roce přijetí závazku. Na projekty FS se pravidlo n+2 nevztahuje, ty musejí být ukončeny nejpozději do 31. 12. 2010.

Operační program	prostředky vyčleněné pro rok 2004	poskytnutá záloha od EK	žádosti do EK od počátku programu do 31. 12. 2006	vyčerpáno z alokace 2004 v %	vyčerpáno z alokace 2004 + záloha v %
rozvoj regionů (SROP)	105,9	72,7	112,6	106 %	175 %
zemědělství a venkov (OP RVMZ)	40,5	27,8	46,6	115 %	184 %
průmysl a podnikání (OP PP)	60,8	41,7	64,2	106 %	174 %
infrastruktura (OPI)	57,4	39,4	89,9	157 %	225 %
lidské zdroje (OP RLZ)	74,3	51	28,8	39 %	107 %
Praha (JPD 2 a 3)	42,5	20,8	24,8	58 %	107 %
Iniciativy (EQUAL, Interreg)	29,4	12,4	22,2	76 %	118 %
Celkem strukturální fondy	410,8	265,8	389,1	95 %	159 %

Tab. 1: Stav čerpání strukturálních fondů EU k 31. 12. 2006 (v mil. EUR)

2) Pravidlo n+2 používané ve finančním řízení strukturálních fondů EU definuje, že závazek, který začne platit v roce „n“, musí být zrealizovaný v dalších dvou následujících letech, včetně provedení kontrol, schválení závěrečné zprávy a odeslání „všech“ materiálů Evropské komisi.

Dle výše uvedeného pravidla se na konci roku 2006 jednalo o vrácení prostředků SF alokovaných pro rok 2004. Musí ČR vracet prostředky do unijního rozpočtu za rok 2004? Ministerstvo pro místní rozvoj (dále jen MMR) přineslo na začátku roku dobrou zprávu, že se peníze vracet nebudou, a to u Operačních programů, Jednotných programových dokumentů i iniciativ Společenství. U některých programů dokonce ani nebylo nutné využít zálohovou platbu, např. SROP (opatření podporovaná z ERDF), OP Průmysl a podnikání, OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, OP Infrastruktura, Interreg Sasko a Interreg Bavorsko.

Tato zpráva je velmi příznivá. S ohledem na komplikace s čerpáním (kvůli nimž byl v září 2006 na MMR zaveden systém krizového řízení) bylo učiněno několik zásadních změn vedoucích k optimalizaci nastavení implementačních systémů a finančních toků. Největší problémy vznikly v oblastech rozvoje lidských zdrojů, rozvoje regionů a v programech hlavního města. Pro splnění pravidla n+2 pro rok 2004 zbývalo na konci listopadu 2006 vyčerpat (certifikovat) prostředky v celkové výši 345 mil. Kč. Ministerstvo financí informuje o zaslání poslední žádosti Evropské komisi o prostředky ze SF dne 28. 12. 2006 ve výši 389 mil. EUR.

Z tab. 1 vyplývá, že mezi programy s nejvyšší mírou čerpání prostředků z EU zdrojů se řadí oblasti infrastruktury, rozvoje zemědělství a venkova. Z čísel ve sloupci „vyčerpáno z alokace 2004“ je patrné, že některé programy již (bez ohledu na zálohovou platbu) čerpají peníze určené pro rok 2005. U alokace roku 2005 se očekává plynulé čerpání již od počátku, není zde tedy důvod pro počáteční nečerpání či pomalejší rozjezd v čerpání, jako tomu bylo s prostředky v prvním roce (2004). Nenaplnila se tedy negativní očekávání o vrácení peněz. Ani se nekonala změna postavení ČR vzhledem k unijnímu rozpočtu z „čistých příjemců“ na „čisté plátce“.

Použité zdroje:

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [on line]. Dostupné na WWW: <<http://www.mmr.cz>>.

Ministerstvo financí ČR [on line]. Dostupné na WWW: <http://www.mfcr.cz>.

Průvodce fondy Evropské unie. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006.

Projekty fondu soudržnosti. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2005.

Ing. Lucie Staroňová
Vysoká škola ekonomická v Praze

ENGLISH ABSTRACT

EU Structural Policy: the 2000–2006 Programming Period in the Czech Republic, by Lucie Staroňová

From the viewpoint of the structural policy, the period of 2000–2006 was essentially important for the Czech Republic. During the stage of the preparations for the regular utilization of funds, as a candidate country the Czech Republic was using the means of the pre-accession programmes like SAPARD, Phare, and ISPA. The EU accession on 1 May 2004 was the start of the utilization of the Structural Funds and the Cohesion Fund for member states initiatives, though with certain limitations. According to the previously outlined rules, specified by various European and national regulations, the Czech Republic was given the opportunity to utilize over 2,630 million euros from the means of the Structural Funds and the Cohesion Fund.